

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta
Complectens Primam Secundæ, & Secundam Secundæ Summæ
Theologiæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

4 Vtrum aliqui habitus sint hominibus infusi a Deo.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72759](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72759)

habet idem a seipso moueri secundum diuersa, ut in 8. * Physi. probatur.

AD TERTIVM dicendum, quod actus precedens habitum, in quantum procedit a principio actiuo, procedit a nobiliori principio, quam sit habitus generatus: sicut ipsa ratio est nobilior principio, quam sit habitus uirtutis moralis in ui appetitiua per actuum consuetudines generatus: & intellectus principiorum est nobilior principium, quam scientia conclusio.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum per unum actum possit generari habitus.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur, quod per unum actum possit generari habitus. Demonstratio. n. actus rationis est: sed per unam demonstrationem causatur scientia, quae est habitus conclusionis unius. ergo habitus potest causari ex uno actu.

¶ 2. Præter. Sicut contingit actus crescere per multiplicationem, ita contingit actum crescere per intensiorem: sed multiplicatis actibus generatur habitus. ergo etiam si multum intendatur unus actus, poterit esse causa generatiua habitus.

¶ 3. Præter. Sanitas & egritudo sunt habitus quidam: sed ex uno actu contingit hominem uel sanari, uel infirmari. ergo unus actus potest habitum causare.

SED CONTRA est, quod Philosophus dicit in 1. Ethic. quod una hirundo uer non facit, nec una dies: ita utriusque nec beatum, nec felicem una dies, nec paucum tempus, sed beatitudo est operatio secundum habitum perfectae uirtutis, ut dicitur in 1. Ethic. ergo habitus uirtutis, & eadem ratione alius habitus, non causatur per unum actum.

RESPON. Dicendum, quod sicut iam dictum est, habitus per actum generatur, in quantum potentia passiuam mouetur ab aliquo principio actiuo. Ad hoc autem quod aliqua qualitas causetur in passiuo, oportet quod actiuum totaliter uincat passiuum. unde uidemus, quod quae ignis non potest totaliter uincere suum combustibile, non statim inflammat ipsum, sed paulatim abiicit contrarias dispositiones, ut sic totaliter uincens ipsum, similitudinem suam ipsi imprimat. Manifestum est autem, quod principium actiuum, quod est ratio, non totaliter potest superuincere appetitiuam potentiam in uno actu, eo quod appetitiua potentia se habet diuersimode, & ad multa. Iudicatur autem per rationem in actu uno aliquid appetendum secundum determinatas rationes & circumstantias; unde ex hoc non totaliter uincitur appetitiua potentia, ut feratur in idem, ut in pluribus per modum naturae, quod pertinet ad habitum uirtutis. & ideo habitus uirtutis non potest causari per unum actum, sed per multos. In apprehensiuis autem potentiis considerandum est, quod duplex est passiuum, unum quidem ipse intellectus passibilis: aliud autem intellectus quem uocat Aristoteles passiuum, qui est ratio particularis, id est uis cogitativa cum memoratiua & imaginatiua. Respectu igitur primi passiuum potest esse aliquod actiuum, quod uno actu totaliter uincit potentiam sui passiuum: sicut una propositio per se nota conuincit intellectum ad assentiendum firmiter conclusioni, quod quidem non facit propositio probabilis. unde ex multis actibus rationis oportet causari habitum opinatiuum, etiam ex parte intellectus possibilis. Habitum autem scientiae possibile est causari ex uno rationis actu, quantum ad intellectum possibilem; sed quantum ad inferiores uires apprehensiuas, necessarium est eodem actus pluries reiterari, ut aliquid firmiter memo-

ari imprimatur. Vñ Phil. in li. * de memoria & reminiscencia dicit, quod meditatio confirmat memoriam. habitus autem corporales possibile est causari ex uno actu, si actiuum fuerit magnae uirtutis, sicut quandoque medicina fortis statim inducit sanitatem.

¶ Et per hoc patet responsio ad obiecta.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum aliqui habitus sint hominibus infusi a Deo.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod nullus habitus hominibus infundatur a Deo. Deus enim aequaliter se habet ad omnes. Si igitur quibusdam infundit habitus aliquos, omnibus eos infunderet: quod patet esse falsum.

¶ 2. Præter. Deus operatur in omnibus secundum modum qui conuenit naturae ipsorum: quia diuinae prouidentiae est, naturam saluare, ut dicit Dion. 4. cap. * de diu. no. sed habitus in homine naturaliter causantur ex actibus, ut dictum est. non ergo causat Deus in hominibus aliquos habitus absque actibus.

¶ 3. Præter. Si aliquis habitus a Deo infunditur, per illum habitum homo potest multos actus producere: sed ex illis actibus causatur similis habitus, ut in 2. * ethic. dicitur. sequitur ergo, duos habitus eiusdem speciei esse in eodem, unum acquisitum, & alterum infusum: quod uidetur esse impossibile. non enim duae formae eiusdem speciei possunt esse in eodem subiecto. non ergo habitus aliquis infunditur homini a Deo.

SED CONTRA est, quod dicitur Eccl. 15. Impleuit eum Dominus spiritu sapientiae & intellectus: sed sapientia, & intellectus quidam habitus sunt. ergo aliqui habitus homini a Deo infunduntur.

RESPON. Dicendum, quod duplici ratione aliqui habitus homini a Deo infunduntur. Prima ratio est, quia aliqui habitus sunt, quibus homo bene disponitur ad finem excedentem facultatem humanae naturae, quae est ultima & perfecta hominis beatitudo, ut supra dictum est. Et quia habitus oportet esse proportionatos ei, ad quod homo disponitur secundum ipsos, ideo necesse est quod etiam habitus ad huiusmodi finem disponentes, excedant facultatem humanae naturae: unde tales habitus nunquam possunt homini inesse, nisi ex infusione diuina, sicut est de omnibus gratuitis uirtutibus. Alia ratio est, quia Deus potest producere effectus causarum secundarum absque ipsis causis secundis, ut in primo * dictum est. Sicut igitur quandoque ad ostensionem suae uirtutis producit sanitatem absque

Ca. 2. no. p. cui a hinc, to no 2.

¶ Super questio quinquagesima prima articulum quartum.

IN responsione ad 3. 4. ar. omisso tertio aduerte, quod cum duorum ordinum sunt infusi habitus, quidam scilicet per accidens, & quidam per se infusi, illi namque habitus qui possunt ex nostris actibus, aut natura acquiri, sunt per accidens in infusi: accidit enim eis infundi, & isti sunt eiusdem rationis specialissima, quando infunduntur cum acquisitis. Geometria enim infusa & acquisita eiusdem sunt speciei, sicut oculi daci ceco nato, & oculi aliorum: & de istis in corpore dicitur, quod infunduntur, quia Deus producit quandoque effectus eorum secundarum absque ipsis. Illi uero habitus qui sola infusione fieri possunt, sicut per se infusi, eo quod non accidit actioni eorum praefuso, immo ipsam per se sibi uendicant: & isti sunt habitus essentialiter supernaturales, ut in principio corporis articulo dicitur. & de utriusque verificatur hic responsio ad tertium, quod actus procedentes ex habitu infuso non causantur habitum, sed confirmant praesistentem. Et in proprio causa est, de per se infusis quidem, quia improductibiles sunt nisi per infusionem, ac per hoc ex actibus nostris. De per accidens uero infusis, quia duo accidentia eiusdem speciei sunt incompossibilia in eodem.

1. dist. 17. q. 1. ar. 3. co. & 3. di. 23. q. 3. ar. 2. ad 3. & veri. q. 12. ar. 1. ad 7.

* ca. 4. par. 4. non multum a hinc. Ar. praced.

Ca. 1. & 2. to mo 5.

¶ Super

P. P. q. 105. art. 6.

absque naturali cā, quā n̄ per naturam posset cāri, F
ita ēt q̄siq̄ue ad ostendendam suam uirtutem insun-
dit homini illos ēt habitus, qui naturali uirtute p̄nt
cāri, sicut Apostolis dedit scientiam scripturarū, &
omnium linguarum quā hoīes per studium, uel cō
suetudinem acquirere possunt, licet nō ita perfectē.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̄ Deus quantum
ad suam naturam, æqualiter se habet ad omnes, sed
secundum ordinem suæ sapientiæ certa ratione que
dam tribuit aliquibus, quæ non tribuit aliis.

AD SECUNDVM dicendum, q̄ hoc quod Deus
in omnibus operatur secundum modum eorum,
non excludit quin Deus quædam operetur, quæ na-
tura operari non potest: sed ex hoc sequitur, quōd ni-
hil operatur contra id quod naturæ conuenit.

AD III. dicendum, quōd actus^d qui produciuntur
ex habitu infuso, non causant aliquem habitum,
sed confirmant habitum præexistentem, sicut medi-
cinalia remedia adhibita homini sano per naturam,
non causant aliquam sanitatē, sed sanitatē prius
habitam corroborant.

D. 29. 676.
1108.

¶ Super questio. quin
quagesime secundæ
articulum primū.

QVAESTIO LII.

De augmento habitum, in tres
articulos diuisa.

IN articulo 1. q. 52.
multa sunt dubia
dilucidanda
cum Dei gratia. Est
in primis dubium
circa sensum distin-
ctionis factæ in cor-
pore art. quōd perfec-
tio & augmentum
formæ dicitur dupli-
citer, secundum ipsā
formam, & secundum
participationem for-
mæ in subiecto. Aut
n. intendit de forma
in abstracto, uel con-
creto. & hoc est ex-
tra propositum, quia
spectat distinctio hęc
ad modos significan-
di: questio autem est
de re: aut de forma
specificæ & numera-
liter. & hoc nō, quia
hęc scientia est par-
ua, uel magna secun-
dum seipsam: aut de
essentia formæ &
participatione eius
in subiecto, ut litera
innuere uidetur, &
implicat contradic-
tionem, ut author
dicit in 2. 2. q. 2. 4. art.
4. ad 3. quoniam si
participatio formæ
in subiecto intendit-
ur, ipsa quoque sub-
stantia formæ inten-
ditur, ut ibi dicitur.
¶ Ad hoc dicitur, q̄
obscuritatem in hac
re facit secundum
quod: dupliciter. n.
sumi potest. Primò
ut denotat rem deno-
minatam tantum, ut
cum dicitur, Sorres
est albus secundum
dentes, & sic non su-
mitur in proposito.
sic enim implicat cō-

Infra q. 66.
artic. 1. & 2.
co. & ver. q.
1. ar. 11. & q.
5. ar. 3. & 10.
Ethic. lect. 3.
* li. 5. phys.
tex. 18. 10. 2.

Text. 17. & 18
tom. 2.

Text. 15. &
17. tom. 2.

DEINDE consideran-
dum est de augmento H
habituū.

ET CIRCA hoc que-
runtur tria.

¶ Primò, Vtrum habitus augean-
tur.

¶ Secundò, Vtrum augeatur per
additionem.

¶ Tertio, Vtrum quilibet actus
augeat habitum.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum habitus augeantur.

AD PRIMVM sic proceditur.
Videtur, quōd habitus au-
geri non possint. Augmentum
enim est circa quantitatem, ut di-
citur in 5. * Phys. sed habitus non
sunt in genere quantitatis, sed in
genere qualitatis. ergo circa eos
augmentum esse non potest.

¶ 2. Præter. Habitum est perfectio que-
dam, ut dicitur in 7. * Physic. sed
perfectio cum importet finem &
terminum, non uidetur posse re-
cipere magis & minus. ergo habi-
tus augeri non potest.

¶ 3. Præter. In his quæ recipiunt ma-
gis & minus, contingit cōaltera-
tionē. alterari. n. dicitur, quod de mi-
nus calido fit magis calidū: sed in
habitibus non est alteratio, ut p-
batur in 7. * Physic. ergo habitus
augeri non possunt.

SED CONTRA est qd̄ fides est
quidam habitus, & tñ augeatur. vñ
discipuli Domino dicūt. Domine,
adauge nobis fidē, ut habetur
Luc. 17. ergo habitus augeatur.

RESPON. Dicendum, quōd
augmentum, sicut & alia ad quan-
tatem pertinentia, a quantitab.
corporalibus ad res spirituales &
intellectuales transferuntur, pro-
pter connaturalitatem intellectus
nostri ad res corporales, quæ sub
imaginatione cadunt. Dicitur au-
tem in quantitab. corporeis
aliquid magnum, secundum qd̄
ad debitam perfectionem quanti-
tatis perducitur. Vnde aliqua q̄ti-
tas reputatur magna in homi-
ne, quæ non reputatur magna
in elephant: unde & in formis di-
cimus aliquid magnum ex hoc,
quōd est perfectum. Et quia bon-
um habet rationem perfecti, p-
pter hoc in his, quæ non mole
magna sunt, idem est esse maius,
quod melius, ut Aug. dicit in 6.
de * Tri. Perfectio autem formæ
dupliciter potest considerari. V-
no modo, secundum ipsam for-
mam. Alio modo, secundum quod
subiectum participat formam. In
quantum igitur attenditur perfe-
ctio formæ secundum ipsam for-
mam, sic non dicitur ipsa esse par-
ua uel magna, puta, magna, uel
parua sanitas, uel scientia. In quan-
tum uerò attenditur perfectio
formæ secundum participationē
subiecti, dicitur magis & minus,
puta, magis uel minus album, &procedit secundum hoc, q̄ forma
habeat esse præter materiam, aut
subiectum: sed quia alia est consi-
deratio eius secundum rationem
speciei suæ, & alia secundum qd̄
participatur in subiecto. Secundū
hoc igitur circa intensiōem &
remissionem habituum & forma-
rum, fuerunt quatuor opinioniones
apud Philosophos, ut * Simplicio
narrat in commento Prædicamē-
torum. Plotinus. n. & alii Platoni-
ci ponebant ipsas qualitates & ha-
bitus suscipere magis & minus
propter hoc, quōd materiales er-
rant, & ex hoc habebant inde-
terminationem quandā propter
materiæ infinitatem. Alii uerò in-
contrarium ponebāt, q̄ ipsæ qua-
litates & habitus s̄m se non reci-
piant magis & minus; sed qua-
lia dicuntur magis & minus, s̄m
diuersam participationem, puta,
q̄ iustitia nō dicatur magis & mi-
nus, sed iustum, & hęc opinionē
tangit * Arist. in Prædicamentis.
Tertia fuit opinio Stoicorum me-
dia inter has. posuerunt. n. q̄ aliq̄
habitus secundum se recipiunt ma-
gis & minus, sicuti artes: quidem
autem non, sicuti uirtutes. Quarta
opinio fuit quorundam dicētū,
quōd qualitates & formæ imma-

tradictoria, formam
augeri secundum ef-
se in subiecto, & nō
secundum seipsam,
utrumq; enim est au-
ctum. Alio modo su-
mitur ut denotat cau-
sam seu radicem, ut
cum dicitur, quōd
homo secundum esse
rationalis, est artifex:
& hoc modo sumit
in proposito, & est
sensu, quod perfec-
tio & augmentum
formæ, aut oritur ex
ipsa natura specifi-
cæ, aut ex partici-
patione eius in sub-
iecto, ita quōd utra-
que perfectio, & ut-
rumque augmentū
ubi inuenitur, com-
mune est formæ &
subiecto, ut habet
formam Differentia
autem est in causa
riginis, ut clare habes
inferius in quatio.
ne 53. articulo 2.
ad 2. de diminutio-
ne, de qua idem est
quod de augmento
iudicium.
¶ Circa illam propo-
sitionem. Illud, se-
cundum quod for-
tur aliquid speciem,
oportet esse indivi-
sibile, in eodem corpo-
re articuli subiu-
ctam, dubium occur-
rit, de qua diuisibi-
litate est sermo. Aut
enim est sermo de in-
diuisibilitate omni-
moda. & hoc non,
quia constat quādo-
que esse diuisibile
uirualiter & mate-
rialiter: aut de in-
diuisibilitate formali,
& hoc licet sit uerum,
non tamen est ad
propositum, que-
niam loquimur de
augmento, quod sta-
cum diuisibilitate
formali: aut de indi-
uisibilitate materia-
li, uocando omnem
diuisionem siue qua-
ritatiuam, siue gra-
dualem, siue quom-
libet absque uarieta-
te: specificam materia-
lem, & hoc esset ad
propositum, sed est
falsum, quia cū mul-
tæ species suscipiēt
magis & minus, sicut
simplices, ut calor &
albedo, non potest in-
telligi ut calor diui-
datur secundum ma-
gis & minus, & A. 2.
ius differentia nō
intendatur & remi-
tatur, sicut ipse calor.
¶ Ad hoc dicitur,
quōd proprie loquē-
do, sermo est de indi-
uisibilitate latam diuisi-
bilitate
o

xt. 10. 0.

2. 3.

D. 151.